

Піддячий Володимир Миколайович

доктор філософії, старший науковий співробітник відділу андрагогіки
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України, Україна

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Розвиток андрагогічної компетентності є складовою професійного розвитку педагогічного персоналу закладів вищої освіти. Він має безперервний характер і спрямований на формування нових компетентностей потрібних для успішної взаємодії з дорослими суб'єктами учіння. Цей процес може здійснюватися через формальну, неформальну та інформальну освіту, різні форми і види професійного зростання, стажування, здійснення професійної діяльності тощо.

Рекомендації щодо розвитку андрагогічної компетентності педагогів у формальній і неформальній освіті розроблені на основі Наказу Міністерства освіти і науки України «Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних працівників» (від 04.12.2020 року №1504), Законів України «Про освіту» [2], «Про вищу освіту» [1], Наказів МОН «Про затвердження Орієнтовної навчальної програми підготовки тренерів для навчання педагогічних працівників, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 і 2019/2020 навчальних роках» (від 05.02.2018 № 97) [6], «Про затвердження Методичних рекомендацій для професійного розвитку науково-педагогічних працівників» (№ 1341 від 30.10.2020 року) [5], «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» (від 16.07.2018 № 776) [4], «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах реформування галузі освіти» у січні 2019 р. – грудні 2023 р.» (від 06.03.2019 № 322) [7], Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (від 21.08.2019 № 800) [8]. До них належать:

- закладам освіти доцільно створювати сприятливі умови для розвитку андрагогічної компетентності педагогів, спрямованого на підвищення рівня їхньої готовності до роботи з дорослою аудиторією;
- враховуючи особистісні потреби, схильності та інтереси педагогам доцільно самостійно обирати форми, види та напрями навчання, спрямованого на розвиток андрагогічної компетентності;
- забезпечувати розвиток андрагогічної компетентності доцільно через: 1) практику освітньої взаємодії із дорослою аудиторією; 2) проходження відповідних курсів підвищення кваліфікації; 3) спеціалізацію; 4) здобуття освітнього, освітньо-наукового та наукового ступеня вищої освіти; 5) стажування за спеціальними програмами; 6) навчання за програмами академічної мобільності; 7) участі у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах та майстер-класах, присвячених особливостям навчальної взаємодії з дорослими тощо;
- розвиток андрагогічної компетентності має неперервний характер. Це сприятиме 1) підвищенню рівня їхньої професійної кваліфікації; 2) врахуванню наявних професійних стандартів та передового досвіду; 3) реалізації особистісних та професійних інтересів; 4) покращенню виконання посадових обов'язків тощо;
- надавати педагогам можливість самостійно обирати курси та установи для

проходження підвищення кваліфікації з метою розвитку андрагогічної компетентності;

- змістову частину та напрями розвитку андрагогічної компетентності педагогу доцільно обирати самостійно. За потреби у цих питаннях можуть допомагати колеги, керівники або фахівці, що відповідають за професійний розвиток педагогічного персоналу у закладах вищої освіти, який може здійснюватися на території України і за кордоном;

- з метою розвитку андрагогічної компетентності педагогам доцільно проходити навчання на спеціальних курсах підвищення кваліфікації не менше 1 разу на 5 років (з мінімальним обсягом 180 год.);

- навчатись на курсах підвищення кваліфікації з метою розвитку андрагогічної компетентності у різних освітніх установах, що надають відповідні послуги, у тому числі в закладі у якому працює педагог (за виключенням структурного підрозділу в якому він безпосереднього працює);

- розвивати андрагогічну компетентність за такими напрямками: 1) опанування технологій та методик навчання дорослих; 2) вивчення психолого-фізіологічних особливостей дорослих різного віку, основ андрагогіки; 3) ознайомлення із специфікою освітнього процесу дорослих з особливими освітніми потребам, особливостями надання їм додаткової підтримки, створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища; 4) застосування інформаційно-комунікативних та цифрових технологій впродовж навчання дорослих суб'єктів учіння; 5) мовленнєво-комунікаційна, естетична та етична підготовленість; 6) вивчення сучасного стану і тенденцій розвитку освіти дорослих, вимог до рівня кваліфікації педагогів, які працюють із дорослими суб'єктами учіння; 7) розвиток менеджерських якостей тощо. Зазначений перелік напрямів підвищення кваліфікації не є вичерпним і може бути скорегований або доповнений відповідно до особливостей закладу освіти, структурного підрозділу, посад та потреб [8];

- набувати досвід роботи з дорослими суб'єктами учіння на рівні формальної та неформальної освіти;

- впродовж розвитку андрагогічної компетентності педагогам доцільно: опановувати сучасні інформаційні технології та засоби навчання, а також методи наукового пізнання; удосконалювати знання англійської мови, як основної мови міжнародного спілкування; розширювати власний світогляд; розвивати педагогічну майстерність, естетичні почуття, смаки, ідеали та творчі здібності;

- удосконалювати комунікативні якості та дослідницьку компетентність, підвищувати рівень готовності до професійного саморозвитку, розвивати адаптаційні здібності для більш ефективного пристосування до нових умов життя та праці у сучасному світі (дистанційна робота, використання Інтернету та ІКТ тощо);

- враховувати індивідуальні здібності, схильності та задатки педагогів впродовж розвитку андрагогічної компетентності;

- розвивати андрагогічну компетентність через самоосвіту;

- це сприятиме підвищенню їхньої конкурентоспроможності в умовах інтеграційних процесів, науково-технічного прогресу та адаптації до різноманітних внутрішніх та зовнішніх змін впродовж життя;

- впродовж навчання спрямованого на розвиток андрагогічної компетентності: 1) враховувати індивідуальні особливості та можливості суб'єктів учіння, рівень їхньої попередньої теоретичної та практичної підготовленості, а також мету, зміст, засоби, час і місце проведення занять; 2) застосовувати комбінації різних методів, які показали свою ефективність у освіті дорослих (гра, дискусія, кейс, міні-лекція, тренінг, коучинг, навчання у дії тощо);

- з метою розвитку андрагогічної компетентності залучатись до діяльності спеціальних професійних та громадських спільнот, що мають свої традиції, норми та

стандарти;

- застосовувати упродовж професійної діяльності методи модерації, фасилітації та менторства;

- здобувати знання щодо психологічних особливостей дорослих, способів визначення їхніх потреб та запитів тощо;

- з метою підвищення успішності застосування технологій модерації, фасилітації та менторства, а також інтерактивних методів навчання впродовж роботи з дорослою аудиторією доцільно розвивати педагогічну майстерність;

- враховувати впродовж розвитку андрагогічної компетентності такі положення: 1) ефективність навчання залежатиме від усвідомлення практичної потреби у цьому; 2) важливість створення позитивної атмосфери впродовж навчання; 3) успішність навчання буде вищою якщо дорослі усвідомлюватимуть відповідальність за процес навчання; 4) навчання через діяльність; 5) спрямованість навчання на вирішення конкретних проблем; 6) впродовж навчання спиратись на досвід; 7) надання переваги неформальній атмосфері впродовж навчання та використанню інтерактивних методів навчання; 8) надання переваги практико орієнтованим програмам, що навчають досягати поставленої мети;

- використовувати ІКТ впродовж розвитку андрагогічної компетентності, удосконалювати навички, які сприяють підвищенню конкурентоздатності на ринку праці в умовах економіки, що ґрунтується на новітніх технологіях та знаннях [3];

- розвивати цілісну картину світу та навички критичного мислення;

- опановуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології, використовувати циклічне навчання з метою ефективного розвитку технічних умінь та здобуття знань щодо принципів використання інноваційних педагогічних технологій;

- враховувати досягнення сучасної психології;

- сприяти високій мотивації педагогів, що навчатимуться та високій кваліфікація викладачів, що проводитимуть навчання;

- враховувати тенденції розвитку освіти дорослих: 1) навчання з урахуванням глобалізаційних та інтеграційних процесів; 2) зв'язок із інформатизацією суспільства; 3) розвиток міжнародної співпраці; 4) адаптація до соціально-економічних трансформацій; 5) використання сучасного програмного та інформаційно-комп'ютерно-технічного забезпечення; 6) створення громадських об'єднань;

- спрямовувати, контролювати та коригувати самостійну діяльність дорослих суб'єктів учіння, що активно навчаються, опановують нову інформацію, набувають умінь, приймають відповідальні рішення, аргументовано відстоюють свою позицію;

- постійно наголошувати, що особистий і навчальний успіх кожного залежить від них самих. Це є однією із важливих умов ефективності навчання розвитку андрагогічної компетентності.

Отже, дотримання рекомендацій щодо розвитку андрагогічної компетентності сприятиме підвищенню ефективності освітньої взаємодії педагогічного персоналу закладів вищої освіти з дорослими суб'єктами учіння на засадах: 1) використання досягнень педагогічної та психологічної науки; 2) розвитку педагогічної майстерності, естетичних почуттів, смаків, ідеалів та творчих здібностей; 3) врахування тенденцій освіти дорослих; 4) врахування особистісних інтересів, потреб, схильностей, здібностей та задатків; 5) свободи вибору; 6) використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; 7) розвитку світогляду, критичного мислення тощо.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту». (2014). Відомості Верховної Ради, № 37-38.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Закон України «Про освіту». (2017). Відомості Верховної Ради, № 38-39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
 3. Навчання для майбутнього: методичні рекомендації для тренерів-методистів (2005). URL: <http://iteach.com.ua/files//content/metod.pdf>
 4. Наказ МОН «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» (від 16.07.2018 №776). URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konserpciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
 5. Наказ МОН «Про затвердження Методичних рекомендацій для професійного розвитку науково-педагогічних працівників» (№ 1341 від 30.10.2020 року). URL: <https://www.dnmczkm.org.ua/2020/11/nakaz-mon-%E2%84%96-1341-vid-30-10-2020-roku/>
 6. Наказ МОН «Про затвердження Орієнтовної навчальної програми підготовки тренерів для навчання педагогічних працівників, які навчатимуть учнів перших класів у 2018/2019 і 2019/2020 навчальних роках» (від 05.02.2018 № 97). – URL: zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0097729-18#Text
 7. Наказ МОН «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Організація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах реформування галузі освіти» у січні 2019 р. – грудні 2023 р.» (від 06.03.2019 № 322). URL: <https://vseosvita.ua/library/organizacia-sistemi-pidvisenna-kvalifikacii-pedagogicnih-pracivnikiv-v-umovah-reformuvanna-galuzi-osviti-170395.html>
 8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (від 21.08.2019 № 800). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>